

До
Научното жури
При НБУ
гр. София

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Райна Московска Койчева,
научна специалност “Трудово право и общественно осигуряване”,
ЮФ на УНСС, гр. София

определена със заповед № 3-РК-95/03.12.2014 г. на ректора на НБУ за член на
научното жури за присъждане на образователна и научна степен „доктор”
на Михаил Илиев Илиев,
по научно направление 3.6 „Право”,
въз основа на дисертационен труд на тема „Колективен трудов договор и
колективно трудово преговаряне”

Уважаеми членове на научното жури,

След като се запознах с дисертационния труд на докторант Михаил Илиев,
считам, че той отговаря на изискванията на чл. 6, ал. 3 ЗРАСРБ.

По отношение на темата бих искала да отбележа следното: колективният
трудова договор и колективното трудово преговаряне са подходящ предмет на
изследване в един дисертационен труд поради голямото им практическо значение,
тъй като в практиката често възникват въпроси, свързани с колективното
преговаряне. Причината за това е, че уредбата му е оскъдна. Ето защо едно
теоретично изследване на проблемите, което поставя колективното преговаряне е
много полезно. Не мога да се съглася обаче с твърдението на докторанта (с. 10), че
в българската правна литература липсва цялостно изследване на уредбата на
колективния трудов договор след присъединяване на България към ЕС през 2007 г.
Напротив, оттогава насам бяха защитени успешно две дисертации, разглеждащи

колективния трудов договор – на Теодора Филипова през 2009 г. и на Радостина Иванова през 2014 г. И докато темата на Теодора Филипова беше по-тясно формулирана – „Действие на колективния трудов договор“, то темата на Радостина Иванова – „Колективен трудов договор (понятие, същност, сключване)“ почти изцяло се припокрива с темата на настоящия дисертационен труд. Въпреки това смятам, че трябва да признаем на докторанта правото да защити дисертация по избраната от него тема поради две причини: първо, защитените две дисертации, за които стана дума, не са публикувани и докторантът по-трудно би могъл да се запознае с тях, и второ, избирайки тази тема и започвайки да работи по нея, той не е знаел, че и друг работи по същата тема.

Обобщено **достойнствата на дисертационния труд** на докторант Михаил Илиев се състоят в логическият анализ на правната уредба, в използваните сравнителноправен и историкоправен методи на научно изследване, в задълбоченото проучване на съдебната практика по разглежданите въпроси, в дадените предложения *de lege ferenda*.

Заслужава специално отбелязване опитът за емпирично изследване чрез проучването и използването в дисертационния труд на някои колективни трудови договори, съществуващи в практиката.

Ясният и точен език и добрият юридически стил също са сред достойнствата на дисертационния труд.

Някои от конкретните научни приноси на труда са следните:

1/ разглеждането на различни научни теории и схващания относно същността на колективния трудов договор и изясняването на понятието за колективен трудов договор като нормативно съглашение (с.88-93), тъй като в закона липсва легално определение;

2/ разграничението между колективния трудов договор като нормативно съглашение и нормативните актове (с.93-95), а също така разграничението между колективния трудов договор и облигационните договори (с.95-97) и разграничението между колективния трудов договор и индивидуалния трудов договор (с. 98-100);

3/ анализът на допълнителното доброволно пенсионно осигуряване по професионални схеми като възможен предмет на колективния трудов договор (с. 103-106);

4/ препоръката *de lege ferenda* в Кодекса на труда да се предвиди задължение за страните и подпомагащите ги лица да опазват в тайна информацията, станала им известна при и по повод на сключването на колективен трудов договор, както и административнонаказателна отговорност при неизпълнение на това задължение (с. 146);

5/ препоръката *de lege ferenda* да се уреди изрично въпросът за действието на колективния трудов договор, сключен на равнище отрасъл, бранш или община от представителна работодателска и представителна синдикална организация, когато качеството на представителност на работодателската или синдикална организация бъде отнето по време на действието на колективния трудов договор, като в разпоредбата на чл. 55 КТ се създаде нова алинея 2 (с. 165-166)

6/ анализът на възможностите за колективно преговаряне в многонационалните предприятия и правилният извод, че колективните трудови договори в многонационалните предприятия се сключват не на международно равнище, а между филиалите или дъщерните дружества на тези предприятия в страните, където извършват дейност, и представителите на работниците и служителите в съответния филиал или дъщерно дружество, като се подчиняват на законодателствата на съответните държавите.

Към докторант Михаил Илиев могат да бъдат отправени и немалко **критични бележки и препоръки** по отношение на представения дисертационен труд.

Първо, по структурата на дисертационния труд – наблюдава се известна несъразмерност. Глава първа, която разглежда историческото развитие, заема цели 75 страници (от 12 до 87), т.е. почти 1/3 от целия дисертационен труд. Смятам, че докторантът се е увлякъл и е разгледал прекалено подробно историческото развитие, докато е трябвало да обърне повече внимание на действащата правна уредба. Историческият анализ има смисъл, доколкото

позволява да се проследи развитието на един институт, а също така да се почерпят идеи за предложения *de lege ferenda*. Той не трябва да бъде самоцел. Все пак темата, която докторантът е избрал не е „Историческо развитие на колективното преговаряне в България и по света“, а „Колективен трудов договор и колективно трудово преговаряне“.

Второ, по отношение на използваната литература – съществен недостатък на дисертационния труд е оскъдното използване на чуждестранна научна литература. Докторантът цитира само две заглавия на английски език и едно на руски език. Останалите заглавия на английски език представляват информационни източници, но не и научна литература. Препоръчвам на докторанта да проучи повече чуждестранна научна литература, което ще придаде повече задълбоченост на изследването му.

Освен това прави впечатление, че дисертантът цитира предимно автори отпреди 70-80 години (Р. Ошанов -1935 г., А. Ангелов – 1938 г., Д. Силяновски – 1940 г., Ж. Сталев – 1946 г., И. Янулов – 1948 г. и др.), а не използва достатъчно написаното от съвременните автори – В. Мръчков, Ат. Василев, Т. Филипова, Р. Иванова и др. Дори Коментарът на КТ е цитиран по неговите по-стари издания. Дисертантът не е използвал неговото последно издание от 2013 г.

Трето, по отношение на цитирането – в дисертацията се срещат някои неаргументирани твърдения или такива, подкрепени с неподходящи цитати. Така например на с. 92 дисертантът пише: „В българската правна доктрина се утвърждава становището, че колективният трудов договор по своето правно естество е правен акт, който се състои от две части – нормативна и облигационна“. Това твърдение не е подкрепено с необходимите цитати. Цитира се единствено една статия на Д. Силяновски от 1935 г., която разглежда колективния трудов договор, но не по българското, а по италианското право. За да се твърди, че в българската правна доктрина се утвърждава определено становище, трябва да се приведат съответни доказателства, като се цитират поне двама автори, и то от по-ново време, които поддържат това становище. Бих препоръчала на докторанта при преработване на дисертационния си труд да аргументира по-добре своите тези, като ги подкрепи с подходящи цитати.

И още една забележка във връзка с цитирането – когато се цитира произведение, което е писано в съавторство, като например Коментарът на КТ, необходимо е да се посочи кой точно от съавторите е автор на цитираното твърдение.

На **четвърто** място бих искала да отбележа следното: въпреки, че докторантът като цяло умело използва сравнителноправния метод на научно изследване, анализирайки законодателствата относно колективните трудови договори на Словения, Естония, Испания и Русия, би било добре да проучи уредбата на колективните трудови договори и в други европейски страни, особено такива с развита икономика – например Германия, Франция, Великобритания, Австрия и др. Това би обогатило дисертационния труд и би дало възможност за по-задълбочено изследване на поставените проблеми. Освен това на някои места в дисертационния труд сравнителноправният метод не се използва правилно, а именно – самоцелно се описва дадено правно разрешение в чуждото законодателство, без то да се анализира и да се направят съответните изводи и препоръки *de lege ferenda* (напр. на с. 149, където авторът цитира едно удачно правно разрешение на КТ РФ, без обаче да го анализира и да направи съответно предложение за въвеждането на подобно разрешение в българското законодателство).

На **пето** място, не бих могла да споделя всички изложени от автора тези. Така например на с. 170-171 дисертантът говори за „постериорен ефект“ на колективния трудов договор, което ми се струва неприемливо. Считам, че не може колективният трудов договор да продължи да действа и след изтичане на неговия срок на действие и по този начин да възпрепятства влизането в сила на новия колективен трудов договор, който е по-неблагоприятен за работниците. Законът поставя изискване условията на труд да не са по-неблагоприятни от предвиденото в нормативен акт или в действащ колективен трудов договор, с който работодателят е обвързан, но не и от условията в предходния колективен трудов договор, чието действие вече е изтекло.

Въпреки така посочените критични бележки, считам, че дисертационният труд на докторант Михаил Илиев представлява оригинално

съчинение, съдържащо научни приноси и отговаря на изискванията на чл. 6, ал. 3 ЗРАСРБ.

С оглед на гореизложеното **предлагам** на уважаемото научно жури да вземе решение, с което да присъди на Михаил Илиев Илиев образователната и научна степен „доктор“.

05.03. 2014 г.

град София

.....
доц. д-р Райна Койчева